

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum sint aliquæ concupiscentiæ naturales, & aliquæ non naturales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

QV AEST. XXX.

¶ Super questionis trigesime articulum tertium.

I N. articulo 3. dubium occurrit, quia male uidetur assignari distinctione concupiscentiae. Omne enim delectabile animaliter est conuenient apprehensioni. Cibus n. potus si non apprehendantur, non concupiscuntur animaliter, quia appetitur a natura, ut patet in melâ cholici, nolentibus comedere, valde enim egenit cibo, & tamen non concupiscent illum, apprehendentes uel mor tuos, uel non egenites &c.

¶ Ad hoc dicitur, Pro obiectio procedit ex malo intellectu distinctionis. Non enim distinguuntur delectabile naturale, a delectabili rationali, propterea quod illud est conueniens non apprehensum, & hoc est conueniens apprehensum. Commune enim est omnium delectabilitate delectatio, nequa est passio appetitus, esse delecta-

bile apprehenſum .
nec in hoc ponitur
diſſerentia in litera :
ſed hac communis cō-
ditiōne delectabilis
preſuppoſita , di-
ſtinčio in litera fit .
Ad cuius intellecūm
recolito doctrinam
de amore ſuperius
tra ita , felicitate quod
ſimilitudo , ſeu pro-
portio eft propria
cauſa ex parte ſubie-
cti diſponens ad a-
morem : & dicto ,
quod cum nec con-
cupiſcatur , nec dele-
ſet niſi amatum , fi-
cet duplicitas alterius
diſponitur in ſe .

In prin.li. &
clarious rex.
49.10.2.

Li. 3. eth. ca.
11. Et 1. rhe-
to. c. 11. to.
5. & 6.

QVAEST. XXX.

absentis sicut & timor, quādoq.
loco eius ponitur timor, sicut &
quandoque cupiditas loco speci.
quod enim est paruum bonum,
uel malum, quāsi non reputatur:
& ideo pro omni motu appetit⁹
in bonum, uel in malum ponitur
spes & timor, quæ respiciunt bo-
num, uel malum futurum.

ARTICVLVS III.

Vtrum sint aliquæ concupiscentiæ naturales, & aliquæ non naturales.

AD TERTIVM sic procedi-
tur. Videtur, q̄ concupis-
ciarum non s̄nt quādam
naturales, & quādā nō naturales.
Concupiscentia enim pertinet ad
appetitum animalem, ut dictum
est: sed appetitus naturalis diuidit
contra animalem: ergo nulla con-
cupiscentia est naturalis.
Trat. Diuersitas materialis nō
facit diuersitatem secundum spe-
ciem, sed solum secundum nume-

rum, quæ quidem sub arte non
cadit: sed si quæ sint concupisce-
tia naturales, & non naturales,
non differunt nisi secundum di-
uersa obiecta concupiscentia, qd
facit materialem differentiam &
secundum numerum tantu. non
ergo dividendæ sunt concupisce-
tia p naturales & nō naturales.
To Prost. Ratio contra naturam di-

3 Præt. Ratio contra naturā di-
uiditur, ut patet in 2. Physicor. *
Si igitur in homine est aliqua cō-
cupiscentia non naturalis, oportet
q̄ sit rationalis: sed hoc esse nō
potest, quia concupiscentia, cūn-
fit passio quādam, pertinet ad a-
petitum sensituum, non auten-
ad uoluntatem, quā est appetitus
rationis: non ergo sunt concipi-
scientiæ aliquæ non naturales.

SED CONTRA est, q Philoso-
phns in 3. Ethic. & in 1. Rhet.* po-
nit quasdam concupiscentias na-

similiter aliqua concupiscentia inest nobis ex natura , qua scilicet concupiscentia confona natura nostrae apprehensa tamen & aliqua inest nobis ex estimatione , qua scilicet confona concupiscentia nobis reputantibus illa esse bona . Et prima quidem concupiscentia est naturalis secunda rationalis , quia in prima delectabile , quod est obiectum concupiscentiae , confonat naturam secundam rationem . Vnde cum in litera distinguitur delectabile inconveniens secundum naturam , & secundum apprehensionem ly , secundum denariorum causam conuenientias ex parte subiecti & non ex parte obiecti . Commune enim est omni delectabili , ut dictum est , esse conuenientiam secundum apprehensionem ex parte obiecti . Si enim non apprehenditur ut conueniens , non delectat ; ut experie- testatur : unde in concupiscentia rationali apprehensione con- rit duplicitas , scilicet obiectus ut concurreat in aliis , & dili- citus ex parte subiecti : proper quod Ariftoteles in primo Rhei- to . capitulo . 13 . ponit estimationem , uel persuasionem esse cau-

ARTIC. III.

Asam huius concupiscentiae illius uero naturam.

Circa differentiam positam in litera inter utraque concupiscentium secundum communitatem & proprietatem, dubium occurrit quia concupiscentie proprie fuit etiam naturales, secundum naturam individualem, ut patet in his quos naturaliter deserventes sive queant non ostendere. Iuxta comedere rati-

turales, & quas dā non naturales.

R E S P O N . Dicendum , q̄ sicut
dictum est , * Concupiscentia est
appetitus huius delictabilis .

appetitus boni delectabilis. Dupliciter autem aliquid est delectabile, Vno modo, quia est conueniens naturae animalis, sicut cib^o, & potus, & alia huiusmodi: & huiusmodi concupiscentiae delectabilis dicitur naturalis. Alio modo dicitur aliqd eē delectabile, quia est conueniens animali secundū apprehensionē, sicut cūm aliq[ue] apprehendit aliqd ut bonum, & conueniens, p[ro] consequēs delectat in ipso, & h[ab]et delectabilitatem cōcupiscentia dicitur non naturalis, & solet magis dici cupiditas. Prima ergo concupiscentiae naturales cōmunes sunt hominibus, & aliis animalibus, quia utrisque est aliquid conueniens, & delectabile in naturā, & in his oēs hoīes cōueniunt: unde & philosohus in 3. Ethic. * uocat eas cōs & necessariās. Sed secundū concupiscentiae sunt propriæ hominum, quorum proprium est excogitare aliquid ut bonum & conueniens, prēter id quod natura requirit. vñ & in primo Rhet. * Philosophus dicit, primas concupiscentias else irrationalib[us], secundas uero cū irrationalib[us] & rationabilib[us].

D rône. Et quia diversi diversimo-
de ratiocinatur, iō ēt secundæ
dicuntur in 3.Eth.* propriae & ap-
positæ, scilicet supernaturales.
AD PRIMVM ergo dicendum,
quod illud idem quod appetitur
appetitu naturali, potest appeti ap-
petitu animali, cum fuerit appre-
hensum, & secundum hoc, cibi, &
potus, & huiusmodi quæ appeti-
tur naturaliter, potest esse concu-
piscentia naturalis.

secundum adiutare,
quod author inde-
fessè dispositionem
specifica ex obiecto
lequens (qua in o-
biecto appetit) duo
sunt, res, & appre-
hensio & ex doctrina
prædicta constat, q[uod] in cœlio
rei materie (con-
currit) ad distinctio-
nem apprehensionis
configit: appre-
hensio autem prima di-

E AD SECUNDVM Dicendum, q
diuersitas concupiscentiarum na
turalium a non naturalibus, non
est materialis tatum, sed etiam quo
damm formalis, iquatu pcedit

portionaliter respondentia distinguunt apprehensionem. Igitur author illa quæ absolute apprehensa delectant, naturaliter concupisci, & illa, quæ ratione apprehensa delectant, rationaliter concupisci, ac per hoc specie distinguunt infert, ut patet in litera. Aboluta autem apprehensio hoc in loco excludit non solum actualium discursuum, sed omnem collationem, tam formaliter, quam virtualiter communiter requiritam. Di-o autem hoc propter persuasos ex confutidine, vel leuitate, qui esti absoluta apprehensio formaliter ad concupiscentiam rationalem mouuntur: tamen ibi esse appre-hensio discursiva virtualiter, ex precedentium efficacius vel ex dispositione subiecti. Ex hac autem responsione nesciret siquid, quod apprehensio respectu obiecti ap- paret non se habeat ut approximatio actuus, vel pas- sionalis, ut ratio obiectiva. Et hoc sine dubio oportet omnes fateri ex eo, quod nihil differt bonum, vel apparen- tiam, vel beatum.

bonum: Et ex eo quod appetitus est malus tendens in uere bonū appetibilem ut malū. Et hęc bene notabis contra Scot. & quoscumque ponentes apprehensionem ut praeiuū quid ad appetitum , quasi approximationem actui ad passionem, & appetitum ad cognitionem, quasi solo ordine præsuppositionis consequi, quod longe est a philosophia.

Ex diuersitate obiecti actui: obiectum autem appetitus est bonū apprehensum. unde ad diuersitatem actui pertinet diuersitas apprehensionis, prout scilicet apprehendit aliquid ut conueniens absoleta apprehensione, ex qua causatur cōcupiscentiæ naturales, quas Philosophus ī Rhet. uocat irrationalē: & prout appetit aliquid cum deliberatione, qua causantur cōcupiscentiæ naturales, quę ppter hoc in Rhet. dicuntur, cum ratione.

AD TERTIUM dicendum, quod in homine non solum est ratio vniuersalī, quę pertinet ad partē intellectuam, sed etiam ratio particularis, quę pertinet ad partem sensitivam, ut in i.li. dictum est: * & secundum hoc etiam concupiscentia, quę est cum ratione, pōt ad appetitum sensitivum pertinere: & propter hoc appetitus sensitivus potest etiam a ratione uniuersali moueri, mediante imaginatione particulari.

ARTICVLVS 111.

Vixit concupiscentia sit infinita.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod concupiscentia

concupisibilis infinita. Est in primis duplex causa, altera ex parte concupiscentis, altera ex parte appetiti. Ex parte siquidem concupiscentis duplex afflignant etiā concupiscenti, scilicet dispositio naturalis, & rationalis: & ex differentia inter naturam & rationem redditur ratio infinitatis concupiscentiæ rationalis: quia natura determinata est ad certum: ratio uero non, sed in infinitum procedit. & sic ex quod obiectum concupiscentiæ rationalis consonat rationi, infinitate compatitur: hec etiam ratio apprehendens infinitas diuitias, infinitum honorem, infinitum tempus &c. ut quodam bona. Ex parte autem concupiscentiæ duplex afflignant etiā finis, & id quod est ad finem, & ex horum differentia redditur ratio infinitatis concupiscentiæ rationalis. Ex eo enim quod id, quod est ad finem, commensuratum oportet est fini, omne concupiscentiæ proper finem est finitum, ac per hoc, omne naturaliter concupitum est finitum, quia proper naturam ut finem. Ex eo autem quod finis sine mensura appetitur, & ratio de eo quod secundum se est ad finem, facit finem, consequens est ut rationalis concupiscentia sit quandoque infinita. Non est autem utrobius idem infinitatis modus, scilicet in honore infinito concupito, & in honore ut fine concupito. In primo enim infinitas est quā pars rei appetit: in secundo uero est modus, quo res appetita terminat appetitum. In primo namque reputant aliquo fore sibi bonum, habere infinitas diuitias, concupiscit hoc totum, & diuitias infinitas. In secundo uero reputant aliquo summum bonum in uoluptate, uel diuitiis &c. concupiscit talia ut finem, qđ est concupiscere abique determinationē aliquis quantitatis: & est talia ablique mensura aliqua terminare appetit. & haec infinitas attenditur penes negationem termini in obiecto illa uero quā penes positionem infinitatis in codem. Circa secundum rationem dubium occurrit: quia secundū illam concupiscentiæ naturalis est infinita probatur. Concupiscentia naturalis aut tendit in aliquid ut finem, aut non. si tendit in aliiquid ut finem, ergo est infinita: quia finis infinite appetitur. Si in nihil tendit ut finem, sequitur primo, quod est infinita: quia omnis actus tendens ad aliquid sine fine, est infinitus. Se-

Aquitur secundō, quod nullum delectabile appetitur naturali concupiscentiæ quia delectabile per se appetitur, ut patet in 10. Eth. & finis rationem habet.

C Ad hoc dicitur: quod concupiscentia naturalis, & rationalis co-veniunt in hoc, quod utraque est passio animalis, & tendit in bo-

num secundum utramque rationem boni, scilicet finis, & propter finem, seu per se & per aliud, ut patet in operibus animalium. Hirundo enim appetit apprehensam paleam, ut bonum utile ad nidum &c.

P 2 Præt. Concupiscentia est boni conuenientis, cū procedat ex amore: sed infinitum, cum sit proportionatum, non potest esse conueniens: ergo concupiscentia non potest esse infinita.

P 3 Præt. Infinita non est transire, & sic in eis non est peruenire ad ultimum: sed concupiscentiæ fit delectatio per hoc, qđ attingit ad ultimum finem. ergo si concupiscentia esset infinita, lequeretur qđ nūquam fieret delectatio.

SED CONTRA est, quod Philo sophus dicit in i. politicorum quod infinito cōcupiscentiæ existente, homines infinita desiderant.

R E S P O N S I O. Dicendum, quod sicut dictum est, Duplex est concupiscentia, una naturalis, & alia non naturalis. Naturalis quidem concupiscentia non potest esse infinita in actu: est enim eius quod natura requirit: natura uero semper intendit in aliquid finitum & certum: vñ nunquā hō concupisicit infinitum cibum, uel infi-

ta, ut esse deorsum per se commensuratur graui, ac per hoc magis & maxime appetitur. Concupiscentia autem naturalis non differt ab appetitu naturali quod ad obiectum, sed quod ad modum naturaliter siquidem & animaliter appetere cibum necessarium, in modo differunt quia animaliter appetere, est appetere illum apprehendendo per actum proprium, naturaliter uero est absq. cognitione & proprio actu inclinationem habere in illum. Quantenus igitur concupiscentia naturalis in obiectum tendit, apprehensum, in finem & per finem tendit quatenus uero a natura dirigitur, nisi ille modificatur commensuratio ad naturam, quod est ordinari ad naturam ut ad finem non apprehensum, sed indutum: & propterea repugnat obiecto concupiscentiæ naturalis appeti ut finis simpliciter, sicut repugnat ei aperte absque commensuratio ad naturam. Concupiscentia autem rationalis, quia ad obiectum apprehensum secundum se tendere permittitur, repugnante id sibi pro bono ex ipso commensuratio obiecti ad rationem, infinitate modificatum fortius effectum. Ex eo enim quod in uoluptate constituit quis finem, uoluptas non commensuratur illius rationi ut appetibile, nisi ut infinite appetibile, ut patet. Est ergo differentia inter rationalis, & naturalis concupiscentiæ obiectum, non quod alterius finis, alterius id quod est ad finem, obiectum est, sed quod alterius, scilicet rationalis obiectum & est finis, & habet totaliter rationem finis alterius uero, scilicet naturalis obiectum, est si finis, non tamen habet totaliter rationem finis, tum quia habet rationem modificati ad naturam: tum quia ordinatur ad aliud finem indutum, scilicet naturam. Ad obiectum ergo primam patet quid dicendum est: formaliter tamē dico, quod concupiscentia naturalis tendit in aliquid dupliciter, scilicet ut apprehensum, & ut indutum, & concedito, quod stando in apprehensionis tendit in aliquid ut finem, sed non ut totaliter exercentem rationem finis: quia tota latitudo fuerum obiectorum appetit forū subordinatur naturae ut fini: & propterea non est infinita, sed terminata ad obiectum apprehensum terminū, & finem, ut dictum est. Ad secundum uero dicitur eodem modo, quod delectabile est secundum se formaliter obiectum, & finis naturalis concupiscentie, modificatum tamen commen-

Prima Secunda S. Thomæ. I 4 ratione